

2025-04-29

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden
Nacka kommun, 131 81 Nacka
registrator.plan@nacka.se

Dnr: KFKS 2017-00957

Yttrande över granskningsförslag för Detaljplan för Norra Nobelberget, fastigheterna Sicklaön 363:2 m.fl. på västra Sicklaön, Nacka kommun.

Naturskyddsföreningen i Nacka har tagit del av granskningshandlingarna och vill framföra följande synpunkter.

Detaljplanen möjliggör för cirka 290 nya bostäder och en förskola i fyra avdelningar i kollektivtrafiknära läge inklusive lokaler för handel i byggnadernas bottenvåning samt en förskola i två våningar. Bostadshusen varierar mellan 7 och 9 våningar med undantag för ett högre hus på 14 våningar.

Planens syfte anges som *”att möjliggöra för nya bostäder och en förskola i ett attraktivt och kollektivtrafiknära läge, samt att medverka till en levande och attraktiv stadsmiljö genom omsorgsfullt gestaltade byggnader och lokaler i bottenvåningar.”*

När vi granskat planförslaget har vi haft det nyligen antagna klimat och miljöprogrammet i åtanke samt även förslaget till ny översiktsplan med tydligt höjda ambitioner gällande klimat och miljö. Vi menar att dessa höjda ambitioner bör återspeglas i denna detaljplan liksom i den fysiska planeringen i stort i Nacka. Vi är givetvis medvetna om att det är översiktsplanen antagen 2018 som gäller men om ambitionerna i den föreslagna översiktsplanen ska kunna bli verklighet måste de detaljplaner som är under framtagande ses över och omarbetas. Vad gäller den nu aktuella detaljplanen för Norra Nobelberget anser vi att den är otydlig och vag i klimat- och miljöambitionerna och behöver omarbetas för att

- tillskapa mer grönytor
- öka krontäckningsgraden
- utveckla och förtydliga mobilitetsåtgärder
- minska klimatavtrycket
- stärka klimatanpassningen.

Grönytefaktor saknas i planen – stor potential att tillskapa gröna värden

I miljöredovisningen framkommer att *”Området i sin helhet har mycket låga naturvärden då det till största del är ianspråktaget och hårdgjort.”* Föreningen instämmer i den beskrivningen och

eftersom området till största del är hårdgjort idag finns här en möjlighet att i den kommande bebyggelsen planera in grönytor så att området tillförs gröna värden jämfört med nuläget. Ett viktigt verktyg för att tillföra och säkerställa att gröna värden i detaljplanerna är grönytefaktor. Det används i många planprocesser i Nacka kommun men inte i denna vilket förvånar oss.

På Nacka.se, [Grönytefaktor | Nacka kommun](#), står följande:

”Grönytefaktor ingår som en del i detaljplaneprocessen och utgör en komplettering till rådande krav på kvartersmarkens utformning, exempelvis krav på brandsäkerhet, tillgänglighet, dagvattenhantering, buller eller lek.

Planeringsverktyget utvecklades initialt för att användas i stadsbyggandsprojekt i Nacka stad men ska vara ett vägledande dokument för alla stadsbyggnadsprojekt i hela Nacka. Verktyget tillämpas på kvartersmark och dess förankring sker i markanvisning eller exploateringsavtal.”

I miljöredovisningen under God bebyggd miljö sägs *”Bostadsgårdarna för hus A, B, C, D, E och F (Balders fastighet) är små i förhållande till antalet bostäder som planeras. Enligt Nackas grönstrukturprogram bör en bostadsgård vara lummig, grön samt innehålla en lekplats och det är oklart om förslaget uppnår den rekommendationen. Ytorna avsedda för bostadsgårdar är väldigt små och det är inte troligt att alla önskvärda funktioner kommer att kunna få plats.”* Vi anser att det måste innebära att planen omarbetas för att till skapa mer grönytor.

I förslag till ny översiktsplan för Nacka kommun står under rubriken *Klimatsmart och robust* följande: *”Vi tillför grönska där bebyggelsen är som tätast I tätbebyggda områden, där risken för värmeöar är hög, är det viktigt att prioritera ökningen av krontäckningsgraden, vilket innebär att en större del av marken skuggas tack vare trädkronor. Det är avgörande att både bevara befintliga träd och vegetation samt planera nya längs gator och på torg för att skapa en trivsamt, sval och mer hälsosamt stadsmiljö.”* Under *lokala utvecklingsmöjligheter – Västra Sicklaön*, sägs följande: *”Ett annat viktigt fokus som är särskilt prioriterat inom Västra Sicklaön är att motverka effekten av så kallade värmeöar genom att säkra förutsättningar för utrymme för träd och grönska i stadens och gaturummens utformning.”* Och under *Centrala Nacka* sägs *”Utveckla krontäckningen för ett mer attraktivt lokalklimat och förebygga risk för ohälsa kopplat till värmeöar.”* Ambitionerna i förslaget till ny översiktsplan tillsammans med det antagna klimat- och miljöprogrammet är mycket lovvärda. Klimat- och miljöprogrammet har antagits av kommunfullmäktige i mars 2025 och målsättningarna där bör återspeglas i denna och alla andra detaljplaner som är under framtagande. Fortfarande gäller översiktsplanen antagen 2018 men vi menar att de tydligt höjda ambitionerna i förslaget till ny översiktsplan måste arbetas in i de detaljplaner som är under framtagande. Hur ska annars ambitionerna i den nya översiktsplanen kunna förverkligas? Föreningen anser att detaljplanen måste omarbetas med en hög grönytefaktor för att säkerställa en ökad krontäckningsgrad.

Begränsade ytor för lek och förskolegård

Av samrådsredogörelsen framgår att Natur- och trafiknämnden i sitt yttrande framfört att *”I området saknas en lekplats, och i det fortsatta arbetet bör det övervägas att avsätta en yta med planbestämmelsen lek.”* Planenheten svarar att *”I plankartan redovisas två möjliga lekplatser med illustrationstexten lek.”* Det är vagt formulerat att redovisa två möjliga lekplatser när sådana platser behöver säkerställas på plankartan.

Utbildningsnämnden säger i sitt yttrande att *”ytterligare åtgärder bör vidtas för att minska nivån på buller på förskolegården eller att en alternativ placering av förskolan prövas.*

I miljöredovisningen sägs att *”Med en 2 meter hög bullerskyddsskärm beräknas riktvärdet 50 dBA ekvivalent ljudnivå innehållas på 80 % av skolgårdsytan.”* Planenheten säger i

samrådsredogörelsen att *”Plankartan möjliggör också för en bullerskärm i förskolegårdens norra del. Ett genomförande av bullerskärmen skulle förbättra bullersituationen ytterligare.”* Detta ger en yta på cirka 16,9 kvadratmeter förskolegård per barn men det är ändå långt under Boverkets rekommendation om 40 kvadratmeter per barn.

Även länsstyrelsen pekar på problemen med skolgården och säger i sitt yttrande *”Kommunen bör även visa hur skolgården kan utformas för att få till så bra kvalitet som möjligt på skolgården. Vegetation kan exempelvis ha svårt att etablera sig på ett för litet golvbjälklag men vara något som är viktigt för barnens lek och mikroklimatet på skolgården.”* Planenheten svarar att det inte är möjligt att uppnå boverkets rekommendationer på grund av platsens förutsättningar.

Vi vill upplysa om *Rapport 2021:4 Rum för skolans utemiljö – Fördjupad analys kring yta för förskolegård och skolgård, SLU, och Movium faktablad Yta och kvalitet på skolgård och förskolegård* baserat på en omfattande litteraturstudie av främst nyare forskning om skolgårdar och förskolegårdar med koppling till yttorlekar. Rapporten sammanfattar *”Forskningen visar att skolgårdar och förskolegårdar fyller många viktiga funktioner, där tillräcklig yta är en grundförutsättning för att kunna skapa och bibehålla kvalitet. ... Tre grundläggande kvaliteter i skolgårdens landskap är i det som främjar barns fysiska aktivitet (bland annat yttorlek, lösa lekobjekt, fast lekutrustning, dynamik i gestaltningen, slingrande gångar, hårdgjorda ytor, sportytor, varierad topografi, vegetation), det som främjar naturkontakt kopplat till lärande, lek och återhämtning (bland annat träd, natur, vegetation, odling) samt det som stödjer socialt liv (bland annat gröna, varierade miljöer, lösa lekobjekt, fasta lekutrustning, inkluderande gestaltungsinslag).*

Alltför små ytor begränsar leken och aktiviteten och kan ge upphov till problem såsom aggressivt eller undvikande beteende hos barn, låg fysisk aktivitet och fetma. Trängsel gör det dessutom svårt att uppnå god social samvaro, med plats för barn med olika ålder, könstillhörighet och funktionsvariation. Små ytor riskerar dessutom att innebära slitage som försämrar utemiljöns kvalitet och minskar barns naturkontakt.”

De planerade friytorna för barns lek och utevistelse på Nackas förskolegårdar och skolgårdar är som regel långt under Boverkets rekommendationer. Detta trots att betydelsen av barns utelek och utevistelse för minskad stress, bättre koncentration och kunskapsinhämtning, viktkontroll och bättre sömn är känd sedan länge. Detaljplanen bör omarbetas i denna del så att förskolegården kan utökas på kvartersmark även om det innebär att färre lägenheter kan byggas. Om det inte är möjligt bör förskolan planeras på annan plats istället. Vi vill också lyfta fram att utbildningsnämnden säger att *”Likaså bör det finnas en beredskap för en alternativ placering för förskolan mot bakgrund av de markföreningarna som finns i området.”*

Parkeringstalet bör sänkas och mobilitetsåtgärder behöver utvecklas ytterligare

När Nacka stad planeras har kommunen en stor möjlighet att planera för framtidens mobilitetslösningar jämfört med dagens bilcentrerade samhälle. Vi vill lyfta upp det som Trafikverket säger i sitt samrådsyttrande: *”Trafikutredningen redogör för att det kollektivtrafiknära läget och närheten till innerstaden tillsammans med en ambitiös nivå vad det gäller mobilitetsåtgärder. Trots detta kommer p-talet ändå att hamna på 0,485 för de små lägenheterna. Med utgångspunkt från det mycket väl kollektivtrafikförsörjda läget med Saltsjöbanan, Tvärbanan, bussar och kommande T-banan, ”tvärs över gata” som det beskrivs i planbeskrivningen i kombination, har man ändå med Nacka kommuns ’parkeringssnurra’ och med en ambitiös nivå vad gäller mobilitetstjänster landat i ett förslag där i princip varannan liten lägenhet kommer att ha tillgång till en egen p-plats. Utifrån de transportpolitiska målen om*

överflyttning till mer kapacitetsstarka transportslag och klimatsmart mobilitet eller tillgänglighet, vill Trafikverket upplysa Nacka kommun om att det finns exempel i andra kommuner på nya bebyggelseområden med liknande förutsättningar där p-talen är betydligt lägre eller till och med noll. Trafikverket vill därför uppmana kommunen att höja ambitionsnivån ytterligare som ett led i att planera för framtiden.”

Planenheten svarar: ”Möjligheten för byggaktören att sänka parkeringstalet inom ramen för kommunens riktlinjer är fortfarande möjligt och kan sänkas ner till ca 0,36 och 0,63 enligt kommunens ambitiösa nivå. Utgångspunkten i denna detaljplan är att nyttja kommunens ambitiösa parkeringstal vilket bidrar till ett p-tal på 0,36 för små lägenheter och 0,63 för stora lägenheter. Detta har uppdaterats i planbeskrivningen och finns beskrivet i Trafikutredningen.”

Föreningen anser att Trafikverkets synpunkter är mycket viktiga och vi instämmer helt i dem och vi vill uppmana kommunen att i samråd med exploatörerna gå ännu längre i att sänka parkeringstalen till noll eller mycket nära noll. Av planbeskrivningen framgår att en mobilitetsutredning eller motsvarande kan tas fram under bygglovsskedet. Vi anser att sådana utredningar bör göras under själva planprocessen så att det dels blir transparent vilka åtgärder som planeras vidtas och också att det kan påverka hur detaljplanen utformas.

Minimera detaljplanens klimatpåverkan

En klimatberäkning av detaljplanen har gjorts och av miljöredovisningen framgår att den största källan till utsläpp är uppförande av byggnaderna men även grundläggning och drift av byggnaderna bidrar med stora utsläpp.

I miljöredovisningen sägs ”Beräkningarna har gjorts med antagandet att byggnaderna uppförs med en standard betongstomme då det är en av de två byggaktörernas ansats. Den andra aktören vill gärna bygga i trä men tror att det finns svårigheter i och med vibrationer från tvärbanan och områdets högdal. Genom att arbeta med byggnadernas stomme, byggmaterial i sin helhet samt energipresentanda kan stora besparingar i utsläpp göras. Som en jämförelse skulle 29% av utsläppen undvikas om alla byggnader kunde uppföras med en optimerad trästomme. Uppförande av detaljplanen skulle också kunna generera lägre utsläpp om byggaktören valde att behålla befintligt garage istället för att riva. En klimatbesparing skulle då göras genom att färre kvadratmeter nybyggt garage skulle behöva uppföras.”

Vidare sägs i miljöredovisningen ”Vid markberedning av området inför byggnation och vid byggnation sker en klimatpåverkan som är negativ. Byggherren kan påverka klimatutsläppen genom olika val som tex begränsa transporter till och från genom rätt planering, välja byggmaterial som är så klimatneutral som möjligt, använda sprängmassor som uppstår inom planområdet, bränsle med lägre fossilt innehåll och påverka val av uppvärmning av de nya husen.”

Vi är medvetna om att mycket av de åtgärder som nämns i styckena ovan inte kan regleras i detaljplanen men vi vill understryka vikten av att kommunen tillsammans med byggaktörerna går så långt möjligt för att minimera klimatpåverkan av detaljplanen. Kommunen måste också i dialog med byggaktörerna framhålla kommunens klimatmål om att *Nackas utsläpp ska minska med i snitt 12% per år*. I klimat- och miljöprogrammet, antaget av kommunfullmäktige i mars 2025, sägs ”Målet inkluderar utsläpp från sådant som byggnation, konsumtion, transporter och energiförbrukning.” Föreningen anser att formuleringarna kring minskad klimatpåverkan i planhandlingarna är vaga och till intet förpliktande. De höga ambitionerna i det nya klimat- och miljöprogrammet måste genomsyra alla detaljplaner. Vi är medvetna om att denna plan är på granskning och med andra ord kommit långt i planeringen men det är ingen ursäkt för att inte ha

högsta möjliga ambitioner för minskad klimatpåverkan och även ambitioner för klimatanpassning. Nacka kommun borde vara tydlig gentemot samtliga byggaktörer att det bara är detaljplaner med högsta tänkbara klimatkrav som kommer att kunna genomföras.

Klimatanpassningen är otillräcklig

I miljöredovisningen sägs att *”Fler, kraftigare och längre värmeböljor förvärrar de urbana värmeö-effekterna i tätbebyggda stadsområden pga att det där finns mer hårdgjorda ytor och lägre andel grönska/vatten. Värmen får konsekvenser för viktiga samhällsfunktioner och utsatta riskgrupper.”*

I Nacka kommuns klimat- och miljöprogram finns under rubriken *Ett klimatanpassat och hälsosamt Nacka* ett mål om klimatanpassning: *”Områden i Nacka som riskerar drabbas av klimatförändringarnas effekter ska minska varje år.”*

Det är bra att kommunen visar att man förstår vikten av att klimatanpassa samhället för att så långt möjligt minska effekterna av klimatförändringarna.

I miljöredovisningen sägs också *”Vad gäller övrig klimatanpassning på grund av t ex ett varmare klimat styrs den i huvudsak inte av detaljplanen utan kan utformas av byggherrarna i samband med projekteringen av området. Viktiga parametrar här är träd och vattenytor för att dämpa höga temperaturer i ett område. Länsstyrelsens värmekarta visar på en lägre temperatur i Svindersviken och i parkområden och gröna innergårdar i Hammarby Sjöstad. Dock visar värmekartan på förhöjda temperaturer inom planområdet, se Figur 34. Inom planområdet planeras det i gestaltningen planteringar på gården och på vissa tak. Byggnaderna kommer även att skugga vissa delar av gården. Bedömningen är att dessa åtgärder kommer att dämpa förhöjda temperaturer inom planområdet jämfört med dagens situation.”*

Vidare sägs att *”Länsstyrelsens värmekarta visar på en medellåg temperatur i planområdet med nuvarande vegetation men den kommer sannolikt att höjas efter att området exploaterats till samma nivåer som de i omgivande flerbostadsområden och verksamhetsområdet norr om planområdet. För att undvika detta behöver så många träd som möjligt planeras in i området och utemiljön i övrigt utformas med växtlighet så att klimatpåverkan motverkas.”*

Föreningen anser att formuleringarna gällande klimatanpassning är vaga avseende vilka åtgärder som faktiskt kommer att genomföras. Att åtgärderna kommer att dämpa förhöjda temperaturer är förvisso bra men frågan är hur mycket och är det tillräckligt? Vi menar att kommunen i planförslaget inte visat att så är fallet.

Vi invänder mot formuleringen att *Vad gäller övrig klimatanpassning på grund av t ex ett varmare klimat styrs den i huvudsak inte av detaljplanen.* Vi förstår det som att kommunen menar att hantering av skyfall, dagvatten och översvämningsrisk kan styras av detaljplanen men inte övrig klimatanpassning. Med övrig klimatanpassning avses tex att minimera risken för värmeöar och angående just värmeöar sägs i miljöredovisningen *”Viktiga parametrar här är träd och vattenytor för att dämpa höga temperaturer i ett område.”* Men att säkerställa ytor för grönska och träd är självklart något som kan, och bör, säkerställas i detaljplanen.

Ronny Fors

Ordförande Naturskyddsföreningen i Nacka